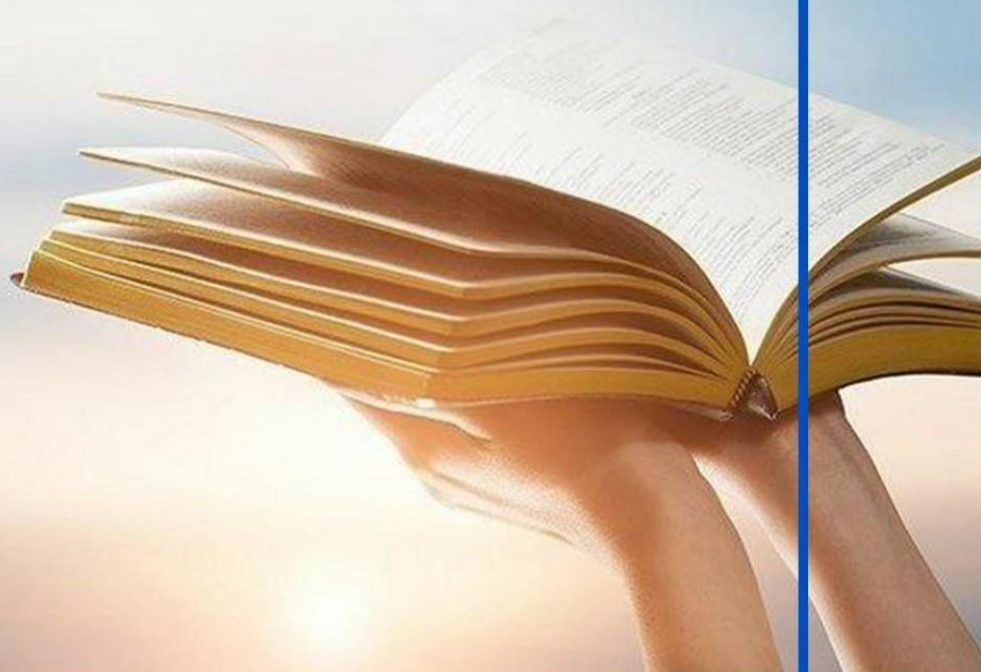

INSON-JAMIYAT-DAVLAT: IJTIMOIY-TARIXIY TARAQQIYOT OMILLARI

**Professor HAYDAR ALIQULOV tavalludining 85 yilligi
hamda bugungi kun falsafasining dolzarb muammolariga
bag'ishlangan Respublika ilmiy-amaliy
konferensiyasi materiallari**

**RESPUBLIKA MA'NAVIYAT VA MA'RIFAT MARKAZI
BUXORO VILOYATI BO'LIMI**

**OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO VILOYATI BOSHQARMASI**

**INSON-JAMIYAT-DAVLAT:
IJTIMOIY-TARIXIY TARAQQIYOT
OMILLARI**

mavzuida respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari

II-QISM

Falsafa fanlari doktori, professor **HAYDAR ALIQULOV**
tavalludining 85 yilligi hamda bugungi kun falsafasining dolzarb
muammolariga bag'ishlanadi

(Buxoro, 2024 yil 1-may)

Фойдаланилган адабиётлар руйхати:

1. Умаров Б., Олимов Ш. Олий укув юртларида маънавий-маърифий тарбия асослари. Тошкент: “Фан”, 2004.
2. Э. Эргашев. Ёшларнинг маънавий тарбияси. – Т: “Маънавият”, 2000.
3. Э. Юсупов. Инсон камолотининг маънавий асослари. - Т: “Маънавият”, 2004.
4. Кашапов М. М., Пошехонова Ю. В., Кашапов А. С. Инновационные образовательные технологии: учебник - Москва: Директ-Медиа, 2022
5. Самойлов В. Д. Педагогика и психология высшей школы: учебник - Москва, Вологда: Инфра-Инженерия, 2021
6. Крившенко Л. П., Юркина Л. В. Педагогика: учебник - Москва: Проспект, 2017
7. Татарчук Д. П. Введение в психолого-педагогическую деятельность: учебное пособие - Москва: ФЛИНТА, 2020

GLOBALLASHUV SHAROITIDA TA'LIM TARBIYA MASALALARI

Sayidova Nazokat Sayfullayevna

BuxDU Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar kafedrasi dotsenti, f.-m.f.n.

Ostonova Nafisa Xikmatovna

IIV Buxoro akademik litseyi o'qituvchisi, BuxDU Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar magistranti

Ma'lumki, bugungi kunda tarbiya masalasi insoniyat paydo bo'lgandan buyon eng dolzarb masalalardan biri bo'lib kelmoqda. Tadqiqotchilar fikricha, insoniyat hayotining ibtidoiy davrlarida bolalarni tarbiyalashda stixiyali g'oyalar paydo bo'lgan va tarbiya mazmuni turli davrlarda, turli xalq, millat va elatlarda u yoki bu shaklda bo'lishiga qaramasdan ibtidoiy to'da davridan insoniyat ongli yoki ongsiz ravishda ushbu murakkab va uzluksiz jarayonni amalga oshirib kelmoqda. Shu o'rinda jamiyatda yosh avlodni axloqiy va irodali tarbiyalash dolzarb muammo bo'lib kelgan va doimo shunday bo'lib qoladi.

Asosiy qism

Globallashuv sharoitida ta'lim tarbiya masalalari juda muhimdir, chunki dunyoning har qaysi qismida o'qitish va tarbiya tizimlari o'zgaruvchanlik ko'rsatadi. Bu masalalar quyidagi ko'rinishlarda bo'lishi mumkin.

1. Tarbiya tizimlarining global standartlarga mos ravishda rivojlanishi va ularning amalga oshirilishi.

2. Global ta'lim texnologiyalari va innovatsiyalardan foydalanish.

3. Multikulturalizm va boshqa mamlakatlarning ta'lim tizimlari bilan hamkorlik qilish.

4. Global muammolar va ularni hal qilish uchun o'qitishning strategiyalarini rivojlantirish.

5. O'quvchilar va o'qituvchilar uchun global ko'nikmalar va ko'nikma almashish.

Bu masalalar global ta'lim tizimlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu bilan birga, global o'qitish va tarbiya tizimlarini rivojlantirish uchun xalqaro hamkorlik va ko'nikmalar almashish muhimdir. Globallashuv sharoitida ta'lim tarbiya masalalari global muammolar va ularni hal qilish, multikulturalizm va boshqa mamlakatlarning ta'lim tizimlari bilan hamkorlik qilish, global ta'lim texnologiyalari va innovatsiyalardan foydalanish, global standartlarga mos ravishda rivojlanish va global o'qitish va tarbiya tizimlarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Bu masalalar global o'qitishning yuqori sifatli, inkluziv va adolatli bo'lishini ta'minlaydi va dunyo bo'ylab o'quvchilarni tayyorlash va ularga yangi imkoniyatlar ochishda muhim rol o'ynaydi. Bu sababli, global ta'lim tarbiya masalalari hozirgi zamonning eng muhim mavzularidan biri sifatida ko'rinadi. Globallashuv sharoitida ta'lim tarbiya masalalari dunyoning o'zgaruvchan va o'zgaruvchanlikni qabul qilishga majbur bo'lgan eng muhim mavzulardan biridir. Bu masalalar o'quvchilar, o'qituvchilar va ta'lim sohasidagi boshqa muammolar uchun global yechimlar izlashni talab qiladi. Keyinroq, global ta'lim tarbiya masalalari quyidagi bosqichlarga bo'linadi:

1. Multikulturalizm va boshqa mamlakatlarning ta'lim tizimlari bilan hamkorlik: Dunyo bo'ylab o'quvchi almashishini oshirish uchun, mamlakatlar o'rtasida ta'lim tizimlarini

integratsiyalash va harmoniyalash zarur. Bu global ta'lim tarbiyasi masalalari bilan bog'liq bo'lib, ta'lim sohasidagi ko'p mamlakatli hamkorlikni kuchaytirishga yordam beradi.

2. Global muammolar va ularni hal qilish: Dunyo bo'ylab muammolar, masalan, inqiloblar, ekologik muammolar va boshqa global muammolar, ta'lim tizimlariga keng doirada e'tibor berilishini talab qiladi. O'quvchilarga bu muammolarga oid g'alaba qozonish va ularni hal qilish uchun zarur bilim va ko'maklarni taqdim etish lozim.

3. Global ta'lim texnologiyalari va innovatsiyalardan foydalanish: Teknologiyalar va innovatsiyalar ta'lim sohasini o'zgartirib chiqmoqda va global ta'lim tarbiyasini kengaytirishga yordam beradi. O'quvchilarni yangiliklarga oid qilish, texnologiyalardan foydalanish va global muhitda muvaffaqiyatli bo'lish uchun tayyorlash juda muhimdir.

4. Global standartlarga mos ravishda rivojlanish: Ta'lim tizimlari dunyo bo'ylab standartlarga mos ravishda rivojlanishi kerak. Bu global standartlar o'quvchilarni dunyo bo'ylab o'rni olishga tayyorlash, ularga xalqaro darajadagi imkoniyatlarni ochish va ularga dunyo bo'ylab ish topishda yordam beradi.

5. Global o'qitish va tarbiya tizimlarini rivojlantirish: O'qituvchilar va ta'lim sohasidagi boshqa mutaxassislar global o'qitish va tarbiya tizimlarini rivojlantirishga intilishadi. Ularning dunyo bo'ylab hamkorlik qilishi, global muammolarni hal qilishda ishtirok etishi va o'quvchilarni dunyo bo'ylab tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Bu global ta'lim tarbiyasi masalalari dunyo bo'ylab ta'lim sohasidagi yangiliklarni olib borishi va o'quvchilarni dunyo bo'ylab muvaffaqiyatli bo'lmasi uchun zarurdir. Bu sababli, har bir mamlakatning ta'lim tizimi global muhitga mos ravishda rivojlanishi kerak va global ta'lim tarbiyasi masalalariga e'tibor berish juda muhimdir. Davlatimiz mustaqillikni qo'lga kiritgan kundanoq yosh avlodni har tomonlama ma'naviy yetuk va barkamol etib tarbiyalash borasida ko'pgina ulkan ishlar olib borilmoqda. Shulardan biri, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2018-yil 14-avgustdagi "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy-barkamol etib tarbiyalash, ularga ta'lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori misol bo'la oladi. Ayniqsa, globallashuv jarayonida ma'naviy-ahloqiy, milliy qadriyatlarimizga xos ta'lim-tarbiyaning ahamiyati tobora oshib bormoqda.

Garchi globallashuv tushunchasi ilk bor 1933-yilda Britaniyalik iqtisodchi Foter tomonidan resurslarni taqsimlash va ulardan foydalanish to'g'risidagi maqolasida ishlatilgan bo'lsada, global hayotning barcha tarkibiy qismlarida globallashuvning muqarrar ta'siri sezilib turadi. Yosh avlodga ta'lim-tarbiya berish jarayonida milliy ma'naviy-axloqiy qadriyatlarga xos bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga barcha davrlarda bo'lgani kabi komil inson tarbiyalash har bir jamiyatning muhim vazifasi va asosiy maqsadi hisoblangan va shunday bo'lib qolaveradi. Buning uchun bugungi globallashuv sharoitida har bir pedagog yosh avlodga ta'lim-tarbiya berish jarayonida ta'limda innovatsiyalardan foydalanib axborot texnologiyalardan va media vositalaridan to'g'ri foydalangan holda intellektual salohiyatli, mustaqil fikrga ega bo'lgan shaxs etib tarbiyalashni o'z oldida muhim vazifa deb hisoblash zarur. Globallashuv sharoitida har bir o'quvchi hayotining ilk bosqichlaridan kerakli axborotlarni mustaqil ravishda izlab topa olishi, ommaviy axborot vositalari orqali eshitgan va ko'rgan axborotini ongli ravishda tahlil qilib, tanqidiy fikrlay olishi ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.

Hozirgi globallashuv jarayonida internet iste'molchilar soni kun sayin ortib bormoqda. So'nggi yillar mobaynida internet global tarmoqqa aylanib ulgurdi desak mubolag'a bo'lmaydi. Bu sohada yurtimizda ham bir qancha ishlar olib borilmoqda. Globallashuv jarayoni hayotimizga tobora tez va chuqur kirib kelayotganining asosiy omili va sababi xususida gapirganda shuni ob'ektiv tan olish kerak - bugungi kunda har qaysi davlatning taraqqiyoti va ravnaqi nafaqat yaqin va uzoq qo'shnilar, balki jahon miqyosida boshqa mintaqa va hududlar bilan shunday chambarchas bog'lanib boryaptiki, biron mamlakatning bu jarayondan chetda turishi ijobiy natijalarga olib kelmasligini tushunish, anglash qiyin emas. Shu ma'noda, globallashuv - bu avvalo hayot sur'atlarining beqiyos darajada tezlashuvi demakdir. Har bir ijtimoiy hodisaning ijobiy va salbiy tomoni bo'lgani singari, globallashuv jarayoni ham bundan mustasno emas.

Hozirgi paytda uning g'oyat o'tkir va keng qamrovli ta'sirini deyarli barcha sohalarda ko'rish, his etish mumkin. Ayniqsa, davlatlar va xalqqa o'rtasidagi integratsiya va hamkorlik aloqalarining kucha-yishi, xorijiy investitsiyalar, kapital va tovarlar, ishchi kuchining erkin harakati uchun qulayliklar vujudga kelishi, ko'plab yangi ish o'rinlarining yaratilishi, zamonaviy kommunikatsiya va axborot texnologiyalarining, ilm-fan yutuqlarining tezlik bilan tarqalishi, turli qadriyatlarining umuminsoniy negizda uyg'unlashuvi, sivilizatsiyalararo muloqotning yangicha sifat kasb etishi, ekologik ofatlar paytida o'zaro yordam ko'rsatish imkoniyatlarining ortishi - tabiiyki, bularning barchasiga globallashuv tufayli erishilmoqda. Avvalo, globallashuv – bu ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jarayondir. Shuningdek, xalqlarning madaniyatiga kuchli ta'sir etuvchi hodisa sifatida o'rganiladi. U dunyoda iqtisodiy integratsiyaning ijobiy omili va milliy iqtisodiyotning natijali o'zgarishga ko'makchi sifatida qabul qilingan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 7.07.2020 санасидаги 422-сонли қарори. <https://lex.uz/ru/docs/4885018>
2. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 2 жилдлик, II том, -М.: «Рус тили нашриёти», 1991, 125-б.
3. Н.М.Кошанова. Умумтаълим мактабларида синф раҳбарлари фаолиятини ривожлантириш механизмлари (кластер ёндашуви асосида)”. // пед.фан.фалсафа доктори дисс. Чирчиқ, 2022. – Б. 160.
4. Сафо Очил. Мустақиллик маънавияти ва тарбия асослари. Тошкент “Ўқитувчи”1995.-Б. 208.
5. М.К.Рашидова. Тарбияда инсоний фазилатларнинг намоён бўлиши. //Academic Research in Educational Sciences, 3 (12),2022. -P.276-280

**МУАММОЛИ ТАЪЛИМ - ТАКОМИЛЛАШТИРИЛГАН УКУВ ЖАРАЁНИ
ТЕХНОЛОГИЯСИДИР**

Жабборов Телмон Олимович

Гиждувон педагогика коллежи укув-ишлаб чиқариш таълими буйича

директор уринбосари

Жахонгир Жалолович Рамазонов

Бухоро давлат педагогика институти доценти

Бугунги кунда муаммоли таълим тушунчаси остида ўқув жараёнида ўқитувчи томонидан вужудга келтирилувчи муаммоли масалаларга ечимни топиш ва талабанинг фаол ижодий меҳнати тушунилади. Муаммоли вазиятларни ечимини топиш талабаларда мустақил фикр юритиш, иш жараёнида вужудга келувчи турли муаммоларни ечимини тез топиш қобилиятини ривожлантиради. Шунинг учун ҳам фан–техника тез ривожланаётган ва билимларимиз тез ўзгараётган бир даврда муаммоли таълим масаласи долзарб бўлиб бормоқда.

Бугунги кунда олимларимиз миянинг ишлаш механизмларини ўрганар эканлар куйидаги хулосаларга келмоқдалар:

Мия хужайралари сон жихатидан доимо бир хил бўлади, аммо уларни машқ қилиш орқали, ақлий меҳнатни бажариш орқали мия хужайраларининг сифатини ўзгартириш мумкин. Ёшлиқда мия хужайралари машққа берилувчан бўлади. Агар беш ёшгача бола икки тилни ўрганса, яъни мия фаол ишласа, келажакда у иқтидорли болалар қаторига қўшилиш имкони бир неча баробар ортади. Агар 15 ёшгача уч тилни ўрганса, унда бу боланинг миясини ишлаш самараси янада ортади. Биз биламизки, бугунги кунда инсон миясининг ўртача 0,5% имкониятидан фойдаланилади. Ақлий меҳнат билан шугулланувчи баъзи олимлар миянинг 10 % имкониятидан фойдаланади. Оламшумул кашфиётлар қилган буюк инсонлар миясининг 15-20 % имкониятидан фойдаланган.

Миянинг фаол ишлаши нафақат ақлни ўткирлаштиради, балки шахснинг саломатлигига ҳам ўз таъсирини кўрсатади. Мия фаол ишлаганда ўзидан кучли қувват ишлаб чиқаради ва бу қувват организмни энергетик ҳолатига таъсир кўрсатади ва биологик жараёнларни боришига ўз таъсирини ўтказади. Ақлий фаолият организмда

		XOTIRANING AHAMIYATI	
142.	L.Istamov	GLOBALLASHUV SHAROITIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI	339
143.	Ф.А. Хамроева	ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЯ КАК ГЛАВНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛИЧНОСТИ.	342
144.	С.Д.Ниязова М.Б.Каримова	ПЕДАГОГИКА ФАНИНИ ЎҚИТИШДАГИ ИННОВАЦИЯЛАР ВА ИЛФОР ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАЛАР	345
145.	S.O`Karimova G.S.Raxmonova	TURKISTON MA'RIFATPARVARLARINING ESTETIK QARASHLARI (Yozgan asarlari xususida)	349
146.	J.B.Murodov	TA'LIM TARBIYANING ZAMONAVIY TASHKILIY SHAKLLARI	351
147.	Э.Р.Муртазин Р.И.Петров	ГЛОБАЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ	353
148.	N.A.Abduvaliyeva G.S.Raxmonova	ALISHER NAVOIYNING ASARLARIDA GO'ZALIK VA NAFOSATNING O'RNI	356
149.	Н.Т.Мирзаева Г.Д.Ниязова	БАРКАМОЛ ШАХСНИ ТАРБИЯЛАШДА ТАЪЛИМНИ ТАРБИЯ БИЛАН УЗВИЙ БОҒЛИКЛИГИ	358
150.	N.U.Jumaniyozov G.S.Raxmonova	TEMURIYLAR DAVRIDAGI MADANIYAT VA SAN'AT (ESTETIK QARASHLAR XUSUSIDA)	361
151.	Ш.Т.Шукуруллоев М.Н.Носирханов А.А.Фаффаров	ЁШЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ ОНГИ ВА ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШ MASALALARI	363
152.	М.М.Кулдошев Ж.Ж.Рамазонов	МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ МУАССАСАСИДА ТАЪЛИМ БЕРИШНИНГ ЙЎНАЛИШЛАРИ, ШАКЛ ВА УСЛУБЛАРИ	365
153.	N.S.Sayidova N.X.Ostonova	GLOBALLASHUV SHAROITIDA TA'LIM TARBIYA MASALALARI	368
154.	Т.О.Жабборов Ж.Ж.Рамазонов	МУАММОЛИ ТАЪЛИМ - ТАКОМИЛЛАШТИРИЛГАН УКУВ ЖАРАЁНИ ТЕХНОЛОГИЯСИДИР	370
155.	С.Т.Рахимова Г.Д.Ниязова	ОИЛАНИНГ КИЧИК МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИДА МАСЪУЛИЯТ ҲИССИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДАГИ ИМКОНИЯТЛАРИ	373
156.	S.F.Chiniqulova G.S.Raxmonova	YOSHLARNING ONGI VA QADRIYATLARIGA GLOBALLASHUV JARAYONLARINING TA'SIRI	376
157.	С.Д.Ниязова В.Н.Шукуллаева	БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРНИНГ ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ЖАРАЁНИНИ САМАРАЛИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	378
158.	Sh.N.Tohirov	МАТЕМАТИКА TO'GARAKLARIDA TANQIDIY FIKIRLASHNI RIVOJLANTIRISH	382
159.	B.B.Djalalov M.B.Solijonova	O'QUVCHILARNING TIL O'RGANISH KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISHDA GAMIFIKATSIYADAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	385
160.	З.Н. Рўзмуродов	ЁШЛАР МАЪНАВИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШДА МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИНГ ЎРНИ	387
161.	Z.Z.Ashirova	GLOBALLASHUV SHAROITIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI	389

“INSON-JAMIYAT-DAVLAT: IJTIMOIY-TARIXIY TARAQQIYOT OMILLARI”

mavzuida respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari

II-QISM

Falsafa fanlari doktori, professor **HAYDAR ALIQULOV**
tavalludining 85 yilligi hamda bugungi kun falsafasining dolzarb
muammolariga bagʻishlanadi

Bichimi 60x84.kengligi 16 shponli. “Times” garn.
Ofset bosma usulida bosildi. Ofset qogʻozi.
Bosma tabogʻi 27,25. Adadi.50.

«Standart Poligraf» x/k bosmaxonasida chop etildi
Buxoro shahri, Navoiy shohkoʻchasi 6-uy.